

Przedmiotowy system oceniania

Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

Część 2

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny¹

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970-1980					
1. Sytuacja na świecie w latach 70. XX w.	<ul style="list-style-type: none"> zna genezę i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego; wskazuje przyczyny interwencji amerykańskiej w Wietnamie; wskazuje strony konfliktu w wojnie Jom Kipur; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg konfliktu w Wietnamie; omawia przebieg rewolucji islamskiej w Iranie; omawia przyczyny kryzysu naftowego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>doktryna powstrzymywania</i>, <i>efekt domina w Azji Południowo-Wschodniej</i>, <i>afery</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje społeczeństwa amerykańskiego na interwencję wojskową w Wietnamie; omawia skutki rewolucji islamskiej w Iranie; wyjaśnia, dlaczego wojnę w Wietnamie i wojnę Jom Kipur można nazwać wojnami zastępczymi 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę mediów podczas wojny w Wietnamie; ocenia skutki wojny w Wietnamie dla USA; charakteryzuje przyczyny i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego w latach 70. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ: wystąpień społecznych w USA na decyzję o dymisji prezydenta Nixona po ujawnieniu afery Watergate, wystąpień społecznych w Iranie na ucieczkę szacha Mohammada Rezy Pahlawiego; wyszukuje informacje na temat dyktatury Czerwonych

¹ Przykładowe wymagania związane z oceną pracy ucznia ze źródłami historycznymi znajdują się na końcu PSO do części 1.

	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcie <i>Vietcong</i> 	<p><i>Watergate, Czerwoni Khmerzy, ajatollah, rewolucja islamska, kryzys naftowy, embargo, wojna zastępcza;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wie, kim była wymieniona postać: Ho Chi Minh 		<ul style="list-style-type: none"> wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Pol Pot, Ruhollah Chomejni; charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (w tym ludobójczą politykę Czerwonych Khmerów w Kambodży) 	<p>Khmerów;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcie <i>impeachment</i>
<p>2. Wzrost wpływów ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia terminy: <i>KGB, Specnaz;</i> wymienia państwa w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej, w których ZSRS angażował się politycznie i / lub militarnie 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcie <i>doradcy wojskowi</i> (sowieccy, kubańscy); przedstawia przyczyny zaangażowania w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; zna sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> omawia metody działania ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej; korzystając z mapy w podręczniku, omawia sposoby realizacji sowieckiej polityki ekspansji w latach 70 XX w. w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; omawia sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę KGB w polityce zewnętrznej ZSRS za czasów Breżniewa; wyjaśnia rolę wojsk kubańskich i wietnamskich w sowieckiej polityce; charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (uwzględnia kwestię kubańskich „doradców” w Afryce) 	<ul style="list-style-type: none"> zbiera i prezentuje informacje na temat roli Ernesto „Che” Guevary w popkulturze; samodzielnie zbiera informację na temat tzw. doktryny Breżniewa – wyjaśnia jej założenia i określa, które z działań sowieckich w latach 60. i 70. XX w. można uznać za realizację tej koncepcji (w odpowiedzi odwołuje się też do informacji dotyczących stłumienia Praskiej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			<i>somalijsko-etiopska, Sandinowski Front Wyzwolenia Narodowego, wojna domowa w Angoli, mudżahedini, Ludowy Ruch Wyzwolenia Angoli, Pathet Lao</i>		Wiosny), uzasadnia swoją odpowiedź
3. Polityka odprężenia	<ul style="list-style-type: none"> zna wydarzenia (i ich daty roczne) stanowiące kolejne etapy w procesie odprężenia w stosunkach USA-ZSRS: zawarcie zbiorowego układu o zakazie prób z bronią jądrową (1963 r.), podpisanie układu o nierozprzestrzenianiu broni atomowej (1968 r.), podpisanie sowiecko-amerykańskiego układu SALT 1 o ograniczeniu zbrojeń strategicznych (1972 r.); podpisanie <i>Aktu końcowego</i> Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1975 r.); zawarcie amerykańsko- 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny, dla których USA i ZSRS zdecydowały się rozpocząć politykę odprężenia; omawia najważniejsze etapy zawierania porozumień rozbrojeniowych USA-ZSRS; wymienia przyczyny, dla których USA odeszły od polityki odprężenia; zna i wyjaśnia pojęcie <i>dyplomacja pingpongowa</i>; wiem, czym zajmowały / zajmują się organizacje: KBWE, OBWE 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia (<i>détente</i>) w relacjach międzynarodowych w latach 70. XX w.; wyjaśnia, jakie znaczenie dla pokoju i odprężenia na świecie miały postanowienia KBWE (Helsinki, 1975 r.); omawia okoliczności zawarcia porozumienia z Camp David w 1978 r.; wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Richard Nixon, Henry Kissinger, Jimmy Carter, Ronald Reagan 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przełomowe znaczenie unormowania relacji USA-ChRL na początku lat 70. XX w.; charakteryzuje treść tzw. pięciu koszyków konferencji helsińskiej; ocenia znaczenie porozumienia z Camp David z 1978 r. 	<ul style="list-style-type: none"> z perspektywy USA i ZSRS ocenia, czy polityka odprężenia na świecie w latach 70. XX w. była sukcesem czy klęską

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>sowieckiego układu SALT 2 (1979 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwija skróty: KBWE, OBWE 				
<p>5. Państwa niemieckie - współistnienie i stosunek do nazistowskiego dziedzictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i rozumie założenia doktryny Hallsteina i Ostpolitik kanclerza Willy'ego Brandta; • na podstawie tabeli w podręczniku wymienia najważniejsze wydarzenia związane z kwestią niemieckich reparacji / odszkodowań wojennych na rzecz Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację społeczno-polityczną w Niemczech Zachodnich po ustąpieniu kanclerza Konrada Adenauera; • wymienia przyczyny niezadowolenia społecznego w RFN w latach 60. XX w.; • omawia warunki życia społeczeństwa NRD; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>restytucja, rewindykacja, Stasi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę wystąpień młodzieży w RFN; • wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie Ostpolitik kanclerza Willy'ego Brandta; • porównuje standard życia społeczeństwa polskiego i wschodnioniemieckiego; • wyjaśnia, dlaczego Polska nie odzyskała wielu dzieł sztuki zrabowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje, z czego różnice w standardzie życia społeczeństwa NRD i PRL, mimo że oba kraje znajdowały się w sferze wpływów ZSRS; • charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec z dziedzictwem rządów nazistowskich (podaje przykłady pozytywne i negatywne: działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki); • ocenia niepociągnięcie do odpowiedzialności karnej wielu niemieckich zbrodniarzy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak polskie władze i społeczeństwo w kolejnych latach po 1945 r. odnosiły się do kwestii rozliczenia Niemiec ze zbrodni z okresu II wojny światowej (w swojej odpowiedzi wskazuje różne przykłady reakcji społecznych i działań władz); • analizuje, w jakim stopniu działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych realizowała zasadę denazyfikacji (w uzasadnieniu odpowiedzi podaje przykłady działań prowadzonych przez tę instytucję)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

				<p>wojennych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje prezentację na temat zbrodniczej działalności Heinza Reinefartha lub Iwana Demianiuka 	
<p>5. Polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyplomacja papieska, Stolica Apostolska, Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej, pontyfikat</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz podaje pełnione przez nie funkcje: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł I, Jan Paweł II 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje główne kierunki działania dyplomacji papieskiej po II wojnie światowej; • omawia stosunek papieżstwa do ZSRS i państw bloku wschodniego po II wojnie światowej; • wymienia obawy władz PRL związane z wyborem Polaka na papieża 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zmiany w dyplomacji papieskiej i łączy je z rozpoczęciem pontyfikatu Jana Pawła II; • omawia dokonania papieża Pawła VI i Jana Pawła II na rzecz pokoju na świecie; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski; • porównuje założenia polityki wschodniej Pawła VI i Jana Pawła II (omawia podobieństwa i różnice) 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę prymasa Stefana Wyszyńskiego w dziejach Kościoła katolickiego w Europie Środkowej i Wschodniej; • omawia rolę papieżstwa na konferencji helsińskiej; • omawia zapis dotyczący wolności wyznania zawarty w <i>Akcie końcowym KBWE</i>; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla świata; • ocenia działania papieża Jana Pawła II podejmowane w celu przeciwstawienia się komunizmowi na świecie; • ocenia wkład papieża Jana Pawła II 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wkład dyplomacji papieskiej w działania zmierzające do zapewnienia pokoju na świecie; • ocenia moralną wymowę spotkania Jana Pawła II z Mehmetem Alim Ağcą oraz przebaczenia zamachowcowi przez papieża; • ocenia znaczenie podróży (pielgrzymek) papieża Jana Pawła II dla społeczeństw różnych krajów, do których przybywał (odwołuje się do przykładów)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

				w walkę o ochronę praw człowieka i zmianę ustroju w Polsce	
6. Chiny i „państwa kapitalizm”	<ul style="list-style-type: none"> na mapie wskazuje państwa, z którymi Chiny są w sporach terytorialnych; zna datę roczną masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> omawia okoliczności dojścia do władzy Denga Xiaopinga; wymienia problemy, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; podaje przyczyny protestów studenckich w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>socjalizm o chińskiej specyfice, kapitalizm państwowy, dekoloktywizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia reformy Denga Xiaopinga; omawia genezę problemów, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; wyjaśnia sens hasła „jeden kraj, dwa systemy” 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Denga Xiaopinga i początek państwowego kapitalizmu); ocenia doktrynę „jeden kraj, dwa systemy”; charakteryzuje wystąpienia studenckie w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; ocenia, stosunek świata wobec masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skuteczność chińskiego modelu gospodarczego wprowadzonego przez Denga Xiaopinga; na podstawie samodzielnie zebranych informacji wyjaśnia, na czym polegała specyfika chińskiego socjalizmu; przygotowuje prezentację na temat łamania praw człowieka we współczesnym Hongkongu
7. Neoliberalizm i nowa prawica	<ul style="list-style-type: none"> określa najważniejsze cechy gospodarek zachodnich po 1945 r.; wskazuje główne przyczyny ukształtowania się doktryny gospodarczej neoliberalizmu; 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; podaje przyczyny zmiany założeń polityki USA za prezydentury Ronalda Reagana; omawia problemy 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; omawia przyczyny ukształtowania się nurtu nowej prawicy w USA; omawia założenia polityki Ronalda 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje przyczyny zmian w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe między różnymi nurtami politycznymi 	<ul style="list-style-type: none"> rozważa, która z doktryn ekonomicznych – keynesizm czy neoliberalizm – bardziej sprzyja rozwojowi gospodarczemu (uzasadnia swoją opinię)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe założenia reaganomiki; wymienia podstawowe założenia thatcheryzmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo opiekuńcze, thatcheryzm, reaganomika, neoliberalizm</i> 	<p>gospodarki brytyjskiej w latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowa prawica, keynesizm (interwencjonizm państwowy), związek zawodowy, stagflacja</i> 	<p>Reagana;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia założenia polityki Margaret Thatcher 	<p>– socjaldemokratyczny m, chadeckim, konserwatywnym i liberalnym (w dziedzinie polityki społecznej i gospodarczej oraz systemu wartości);</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne założenia gospodarki neoliberalnej w latach 80. XX w.; wyjaśnia znaczenie zwycięstwa wyborczego Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 r.) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych (1980 r.) dla polityki wewnętrznej i międzynarodowej tych państw 	
<p>8. Polska Rzeczpospolita Ludowa w czasach Edwarda Gierka (1971-1976)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wie, w którym okresie Edward Gierek pełnił funkcję I sekretarza KC PZPR; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>plan 5-letni (1971-1976), plenum, Komitet Centralny,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie podręcznika przedstawia karierę polityczną Edwarda Gierka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowelizacja konstytucji, dobrobyt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia okoliczności objęcia władzy przez Edwarda Gierka; omawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r.; wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę przejęcia władzy w PRL przez Edwarda Gierka; ocenia otwarcie PRL na Zachód dokonane w czasach rządów Edwarda Gierka; 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia postawę posła Stanisława Stommy w 1976 r. (rozważa, czy jego postępowanie jest przykładem obywatelskiego nieposłuszeństwa);

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p><i>Biuro Polityczne, „propaganda sukcesu”, sklepy komercyjne, maluch (samochód), czyn partyjny;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy z podręcznika wymienia najważniejsze inwestycje gospodarcze w Polsce epoki Edwarda Gierka; • wie, na czym polegała reorganizacja administracji przeprowadzona w Polsce w 1975 r.; • na podstawie mapy z podręcznika wymienia nazwy województw istniejących od 1975 r.; • wie, że w 1976 r. dokonano zmian w <i>Konstytucji PRL</i> 	<p><i>na kredyt, „druga Polska”, Pewex;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze wydarzenia i zmiany, które zaszły w Polsce w czasach rządów Gierka w dziedzinach: gospodarki, kultury, sportu • wskazuje elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • wymienia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wskazuje skutki ich wprowadzenia (protesty społeczne); • wie, kim był Leonid Breżniew 	<p>rzeczywiste cele reformy administracyjnej z 1975 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia koncepcję budowy „drugiej Polski” i sposoby wdrażania tego projektu w życie; • wyjaśnia cele i skutki „propagandy sukcesu” w epoce Gierka; • omawia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • przedstawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wyjaśnia przyczyny protestów społecznych związanych z wprowadzeniem tych zmian; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz omawia ich polityczną rolę: Piotr Jaroszewicz, Richard Nixon, Jimmy Carter; • zna i wyjaśnia pojęcie „półkownik” 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia trzy kluczowe reformy Edwarda Gierka; • ocenia skutki nowelizacji <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. dla PZPR i polskiego społeczeństwa; • ocenia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje i moderuje klasową debatę na temat: Edward Gierek – funkcjonariusz systemu komunistycznego czy nowator, który otworzył Polskę na Zachód?
--	--	--	--	--	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>9. Kryzys gospodarczy i społeczny w Polsce w drugiej połowie lat 70. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wydarzenia, które doprowadziły do protestów robotniczych w 1976 r.; podaje przyczyny protestów robotniczych w 1976 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Czerwiec 1976</i>, „ścieżka zdrowia”, <i>ZOMO</i>, <i>reglamentacja towarów</i>, <i>kartki żywnościowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sytuację gospodarczą Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; omawia przyczyny kryzysu gospodarczego w PRL w latach 70. XX w.; omawia przebieg wystąpień społecznych w 1976 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pułapka zadłużenia</i>, „<i>manewr gospodarczy</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> przypomina znaczenie pojęcia <i>gospodarka niedoboru</i> i odnosi je do Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; porównuje reakcję władz (w tym zastosowane represje) na wystąpienia społeczne w 1970 i 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje standard życia społeczeństwa polskiego w warunkach gospodarki niedoboru, posługuje się przykładami; ocenia skutki wystąpień społecznych z 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie zebranych informacji przygotowuje prezentację na temat: Czy uczestnicy wystąpień społecznych z 1976 r. doczekali się zadośćuczynienia za krzywdy i represje, które ich dotknęły?; odnajduje relacje osób pamiętających Czerwiec 1976 i prezentuje je w klasie; przygotowuje pytania do ankiety, która mogłaby posłużyć do zbadania, jak Polacy pamiętają dzisiaj epokę Gierka
<p>10. Opozycja demokratyczna w Polsce 1976-1980</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin; podaje nazwy organizacji opozycji demokratycznej w Polsce działające w 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin prowadzone przez KOR; omawia główne organizacje opozycji 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie utworzenia KOR; omawia główne formy działania opozycji demokratycznej w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego jako instytucji wspierającej działanie opozycji demokratycznej; wyjaśnia, dlaczego opozycja demokratyczna prowadziła działalność w różnych sferach 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację o wybranym członku KOR; przygotowuje prezentację na temat wybranej organizacji opozycyjnej działającej w Polsce w latach 70. XX w.; zbiera informacje

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>latach 70. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia oraz rozwija skróty: <i>opozycja, opozycja demokratyczna, Komitet obrony Robotników Komitet Samoobrony Społecznej KOR, Studenckie Komitety Solidarności (SKS), Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), Konfederacja Polski Niepodległej (KPM), Towarzystwo Kursów Naukowych (TKN), drugi obieg, latający uniwersytet, tajny współpracownik</i> 	<p>demokratycznej działające w Polsce w latach 70. XX w.</p>		<p>życia społecznego</p>	<p>i przygotowuje krótką prezentację o działaniu opozycji demokratycznej w latach 70. XX w. swojej miejscowości / swoim regionie</p>
II. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1980-1991					
11. Powstanie Solidarności	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia najważniejsze problemy gospodarcze Polski na przełomie lat 70. I 80. XX w.; • wymienia przykładowe postulaty 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia postulaty strajkujących robotników z lipca i sierpnia 1980 r.; • dzieli je na polityczne i ekonomiczne; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację gospodarczą w Polsce w 1980 r.; • wyjaśnia rolę Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych w rozmowach 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były możliwe do spełnienia; • wyjaśnia, na czym polegała różnica 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były najbardziej niewygodne dla władzy i uzasadnia swoje stanowisko;

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>strajkujących robotników z sierpnia 1980 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia postanowienia porozumień sierpniowych; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Międzyzakładowy Komitet Strajkowy</i>, <i>porozumienia sierpniowe</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Anna Walentynowicz, Bronisław Geremek, Mieczysław Jagielski 	<p>strajkujących robotników z władzami;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia konsekwencje zawarcia porozumień sierpniowych; • zna i wyjaśnia pojęcia: „przerwy w pracy”, <i>karnawał „Solidarności”</i>; • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Bogdan Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Bogdan Lis 	<p>między strajkami z sierpnia 1980 r. a wcześniejszymi wystąpieniami robotników;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia reakcję władz PZPR na porozumienia sierpniowe; • przedstawia znaczenie <i>Posłania I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarności” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Niezależne Zrzeszenie Studentów</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jan Olszewski, Lech Kaczyński 	<ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje o działalności NSZZ „Solidarności” lub NSZZ „Solidarności” RI, lub NZS w swoim regionie; • przedstawia reakcję władz państw bloku wschodniego na <i>Posłanie I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarności” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Władysław Siła-Nowicki, Marian Jurczyk
<p>12. Stan wojenny w Polsce i jego następstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego; • wymienia przykładowe ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego; • wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego; • przedstawia represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stosunek PZPR do „Solidarności”; • charakteryzuje formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; • przedstawia rolę i 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego; • ocenia znaczenie powstania nielegalnych organizacji, w tym struktur 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy władze PRL, wprowadzając stan wojenny, osiągnęły zamierzone cele i przywróciły pełną kontrolę nad społeczeństwem; • zbiera informacje, jak wyglądały realia

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>przykładowe represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego</i>, <i>internowanie</i>, <i>godzina milicyjna</i>, • wie, kim był gen. Wojciech Jaruzelski, i przedstawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; • wyjaśnia, jaką rolę odgrywała militaryzacja niektórych zakładów pracy i środków masowego przekazu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego</i>, <i>Tymczasowa Komisja Koordynacyjna</i>, <i>pacyfikacja kopalni „Wujek”</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: gen. Czesław Kiszczak, Jan Dobraczyński, Jerzy Popiełuszko 	<p>działania Kościoła po wprowadzeniu stanu wojennego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia reakcję państw zachodnich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>provokacja bydgoska</i>, <i>„Solidarność Walcząca”</i>; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: płk Ryszard Kukliński, Józef kard. Glemp, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki 	<p>„Solidarności” dla umacniania oporu społeczeństwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia reakcję ZSRS na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; • przedstawia pomoc społeczeństw zachodnich i środowisk emigracyjnych dla Polaków w czasie stanu wojennego 	<p>stanu wojennego w jego regionie</p>
<p>13. Kryzys w ZSRS i państwach bloku wschodniego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kryzys gospodarczy w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje kryzys społeczny w ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>bumelant</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje kryzys społeczny w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wyścigu zbrojeń na początku lat 80. XX w.; • wymienia przykładowe organizacje opozycyjne w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę władz ZSRS wobec ludzi, którzy się z nimi nie zgadzali; • przedstawia zasięg wpływów organizacji opozycyjnych w społeczeństwach 	<ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje o kontaktach polskich organizacji opozycyjnych z organizacjami opozycyjnymi w krajach bloku wschodniego; • porównuje wpływy

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<i>amnestia, indoktrynacja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi; • zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>imperium zła</i>”, „<i>gwiazdne wojny</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia postawy społeczeństw państw komunistycznych wobec władzy; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dysydent</i>, <i>azyl polityczny</i>, <i>Karta 77</i>, <i>Konfederacja Polski Niepodległej</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Aleksander Sołżenicyn, Andriej Sacharow 	<p>państw komunistycznych i wyjaśnia jego przyczyny;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jurij Andropow, Konstantin Czernienko 	<p>organizacji opozycyjnych na społeczeństwo w Polsce i innych krajach bloku wschodniego</p>
14. Pierestrojka w ZSRS i jej konsekwencje w krajach bloku wschodniego	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia reformy wewnętrzne przeprowadzone w ZSRS przez Michaiła Gorbaczowa; • przedstawia relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pierestrojka</i>, <i>glasnost</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Michaił Gorbaczow, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegały reformy wewnętrzne wprowadzane przez Michaiła Gorbaczowa; • przedstawia konsekwencje katastrofy elektrowni atomowej w Czarnobylu; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>uwłaszczenie nomenklatury</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wpływ reform w ZSRS na sytuację w krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje politykę zagraniczną Michaiła Gorbaczowa; • wyjaśnia przyczyny zmian relacji między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; • wie, kim był Mieczysław Rakowski 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia efekty reform wewnętrznych wprowadzonych przez Michaiła Gorbaczowa; • wyjaśnia wpływ rządów Michaiła Gorbaczowa na pozycję ZSRS w świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy Michaił Gorbaczow zrealizował cele swojej polityki i uzasadnia swoje stanowisko; • ocenia relacje między państwami bloku wschodniego a ZSRS za rządów Michaiła Gorbaczowa i porównuje je z relacjami za rządów Leonida Breżniewa

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	Ronald Reagan, George Bush				
15. Przełomowy rok 1989	<ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; wymienia przykładowe postanowienia Okrągłego Stołu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Okrągły Stół, pluralizm, wybory kontraktowe</i>; wie, kim były /są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, gen. Wojciech Jaruzelski 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; wymienia działania podejmowane przez władze, aby przezwyciężyć trudności gospodarcze; wymienia postanowienia Okrągłego Stołu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ogólnopolskie Porozumienie Zawodowych, Komitet Obywatelski</i>; wie, kim był Alfred Miodowicz 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje próby przezwyciężenia trudności gospodarczych podejmowane przez władze; przedstawia genezę Okrągłego Stołu; przedstawia realizację postanowień Okrągłego Stołu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>gruba kreska, desygnacja, Obywatelski Klub Parlamentarny</i> wie, kim był Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje społeczeństwa na postanowienia Okrągłego Stołu; ocenia zakres zmian ustrojowych przeprowadzonych na mocy postanowień Okrągłego Stołu; wyjaśnia, co spowodowało, że obóz solidarnościowy zdecydował się na utworzenie rządu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego określenie <i>gruba kreska</i> jest różnie rozumiane; wyjaśnia, dlaczego niektóre organizacje opozycyjne krytycznie odnosiły się do ustaleń Okrągłego Stołu i ich realizacji; zbiera informacje na temat wyborów 4 czerwca w jego regionie
16. Jesień Narodów w Europie Środkowo-Wschodniej i rozpad ZSRS	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; wymienia etapy procesu jednoczenia Niemiec; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta 77, aksamitna rewolucja</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; wymienia przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; wymienia etapy procesu rozpadu ZSRS i Jugosławii; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny wzrostu pozycji opozycji w krajach bloku wschodniego; przedstawia proces obalenia Nicolae Ceaușescu w Rumunii; wyjaśnia trudności związane z procesem jednoczenia Niemiec; przedstawia proces 	<ul style="list-style-type: none"> omawia genezę powstania Wspólnoty Niepodległych Państw; porównuje procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego, wskazując podobieństwa i różnice między 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego upadek muru berlińskiego stał się symbolem upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej; ocenia, które czynniki odegrały największą rolę w procesie rozpadu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p><i>Fidesz, Trójkątny Stół, Okrągły Stół;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Václav Havel, Erich Honecker, Helmut Kohl 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pucz, czystki etniczne,</i> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Borys Jelcyn, Giennadij Janajew 	<p>rozpadu ZSRS i Jugosławii;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Wspólnota Niepodległych Państw</i> • wie, kim był Nicolae Ceaușescu 	<p>procesami zachodzącymi w poszczególnych państwach;</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; • wyjaśnia, dlaczego procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego zostały określone jako Jesień Narodów 	<p>ZSRS i Jugosławii oraz jak to wpłynęło na przebieg tych procesów</p>
<p>17. Transformacja gospodarczo -ustrojowa 1989-1990</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia problemy gospodarcze Polski na początku lat 90. XX w.; • przedstawia założenia planu Balcerowicza; • przedstawia wyniki wyborów prezydenckich w 1990 r. • zna i wyjaśnia pojęcie <i>plan Balcerowicza;</i> • wie, kim jest Leszek Balcerowicz 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, które problemy wynikały z polityki gospodarczej władz komunistycznych; • omawia społeczne skutki realizacji planu Balcerowicza; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>transformacja, bezrobocie strukturalne, hiperinflacja, kuroniówka</i> • wie, kim był Jacek Kuroń 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje proces prywatyzacji i reprivatyzacji; • wyjaśnia problemy i konsekwencje procesu prywatyzacji i reprivatyzacji; • przedstawia przyczyny i przebieg wyborów prezydenckich w 1990 r.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prywatyzacja, reprivatyzacja;</i> • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jarosław Kaczyński, Stanisław Tymiński 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje proces dekomunizacji, odwołując się do przykładów ze swojego regionu; • przedstawia konsekwencje polityczne wyborów prezydenckich w 1990 r.; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>dekomunizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia realizację planu Balcerowicza i jego skutki w swoim regionie
<p>18.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicję 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje różne 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>Ku społeczeństwu obywatelskiemu</p>	<p>społeczeństwa obywatelskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia formy aktywności społecznej; wymienia sektory działania organizacji w społeczeństwie obywatelskim; zna pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, referendum, organizacje pozarządowe</i> 	<p>czynniki, które wpływają na rozwój społeczeństwa obywatelskiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe organizacje pozarządowe i przedstawia ich działania; wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego największe znaczenie mają organizacje pozarządowe; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenie, fundacja, organizacje pożytku publicznego</i> 	<p>dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego ważne są kapitał społeczny i zaufanie społeczne;</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice między stowarzyszeniem a fundacją; charakteryzuje organizacje pożytku publicznego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kapitał społeczny, zaufanie społeczne, obywatelskie nieposłuszeństwo, wolontariat</i> 	<p>typy organizacji pozarządowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia działalność organizacji pozarządowych i ich rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego na przykładach ze swojego regionu; ocenia rolę wolontariatu w kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego 	<p>społeczeństwo polskie jest społeczeństwem obywatelskim i uzasadnia swoje stanowisko;</p> <ul style="list-style-type: none"> daje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa, biorąc pod uwagę klasyczną jego definicję
<p>19. Sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna definicje demokratycznego państwa prawa i sprawiedliwości społecznej; wymienia różne możliwości rozumienia terminu <i>sprawiedliwość</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne typy sprawiedliwości; wyjaśnia pojęcia: <i>demokratyczne państwo prawa, sprawiedliwość społeczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice pomiędzy różnymi typami sprawiedliwości; wyjaśnia różnice pomiędzy sprawiedliwością rozdzielczą a sprawiedliwością 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę sprawiedliwości społecznej w funkcjonowaniu państwa i społeczeństwa; uzasadnia, że państwo polskie jest demokratycznym 	<ul style="list-style-type: none"> daje przykłady z działań władz państwowych i samorządowych stosowania sprawiedliwości rozdzielczej i sprawiedliwości wyrównawczej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			wyrównawczą; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sprawiedliwość rozdzielcza, sprawiedliwość wyrównawcza</i>	państwem prawa	
III. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1991-2001					
20. Nowy ład światowy	<ul style="list-style-type: none"> wymienia działania Stanów Zjednoczonych zmierzające do utrzymania ładu na świecie w końcu XX w.; przedstawia proces globalizacji w gospodarce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Pustynna Burza, globalizacja</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: George Bush, Saddam Husajn 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia koncepcje świata w końcu XX w. i ich autorów; wyjaśnia, na czym polega proces globalizacji; charakteryzuje politykę Stanów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koniec historii, zderzenie cywilizacji, globalna wioska</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Francis Fukuyama, Samuel Huntington, Zbigniew Brzeziński 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice pomiędzy koncepcjami świata w końcu XX w.; charakteryzuje proces globalizacji w różnych dziedzinach życia 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy można określić Stany Zjednoczone jako żandarma ładu na świecie w końcu XX w.; wyjaśnia, w jaki sposób ZSRS usiłował utrzymać wpływy na świecie; wie, kim był Michaił Gorbaczow 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, która z koncepcji świata w końcu XX w. okazała się najbliższa rzeczywistości i uzasadnia swoje stanowisko
21. Blaski i cienie zmian na świecie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze konflikty zbrojne na 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze przyczyny konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów religijnych na świecie na 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia i ocenia rolę wojsk ONZ w czasie konfliktu w

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

na przełomie tysiącleci	<p>przełomie XX i XXI w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia różnice pomiędzy globalną Północą a globalnym Południem 	<p>zbrojnych na przełomie XX i XXI w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces upadku apartheidu w RPA; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>apartheid, bantustany</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Nelson Mandela, Frederik de Klerk 	<p>w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny podziału świata na globalną Północ i globalne Południe; wyjaśnia przyczyny konfliktu w Rwandzie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>konflikt Północ-Południe</i> 	<p>przełomie XX i XXI w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację w Afryce na przełomie XX i XXI w. 	Rwandzie
22. Integracja europejska	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dokumenty tworzące Unię Europejską i ich najważniejsze postanowienia; wymienia organy Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy euro; pokazuje na mapie proces rozszerzania się Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jednolity Akt Europejski, traktat z Maastricht, Unia Europejska, traktat nicejski, traktat lizboński, strefa euro</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria przyjmowania nowych państw do Unii Europejskiej; wymienia płaszczyzny współpracy między krajami Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy Schengen; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryteria kopenhaskie, strefa Schengen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zakres współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; wskazuje różnice pomiędzy poszczególnymi dokumentami tworzącymi podstawy prawne Unii Europejskiej; wyjaśnia znaczenie strefy Schengen i strefy euro; przedstawia współpracę Unii Europejskiej z Norwegią i wyjaśnia jej stosunek do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego strefa Schengen i strefa euro nie pokrywa się z krajami Unii Europejskiej; wyjaśnia przyczyny rozszerzania zakresu współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; przedstawia współpracę Unii Europejskiej ze Szwajcarią i wyjaśnia stosunek Szwajcarii do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie Jednolitego Aktu Europejskiego i traktatu z Maastricht; wyjaśnia, dlaczego został zawarty traktat lizboński; wyjaśnia, dlaczego Finlandia starała się o członkostwo w Unii Europejskiej dopiero w latach 90. XX w.
23. Polska	<ul style="list-style-type: none"> wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia ruchy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy reformy 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia relacje

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>droga do demokracji 1991-2005</p>	<p>najważniejsze partie w Polsce po 1990 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia zmiany ustrojowe, które wprowadziła Mała Konstytucja; wymienia reformy rządu Jerzego Buzka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Demokratyczna, Mała Konstytucja</i>; wie, kim jest Jerzy Buzek 	<p>polityczne w Polsce po 1990 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zmian na polskiej scenie politycznej po 1990 r.; wyjaśnia, jak chciano zapobiec rozdrobnieniu politycznemu w Polsce; wymienia podstawy prawne, na których opierają się relacje między państwem polskim a kościołami i związkami wyznaniowymi; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, konkordat, próg wyborczy</i> 	<p>zmian rządów po 1990 r.;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia przebieg prac nad nową konstytucją; charakteryzuje reformy rządu Jerzego Buzka; przedstawia stosunki wyznaniowe w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>recesja, lustracja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jan K. Bielecki, Aleksander Kwaśniewski, Leszek Miller, Jan Olszewski, Antoni Macierewicz 	<p>rządu Jerzego Buzka spełniły oczekiwania Polaków;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces podpisania i ratyfikowania konkordatu; ocenia stabilność polskiej sceny politycznej i jej wpływ na funkcjonowanie państwa; wie, kim jest Hanna Suchocka 	<p>między rządem a Prezydentem w Polsce w latach 1991-2005;</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia funkcjonowanie rządów w Polsce w latach 1991-2005, przywołując ich sukcesy i porażki
<p>24. III Rzeczpospolita - konstytucyjne zasady ustrojowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; wymienia prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; wymienia organy władzy ustawodawczej i ich dwie kompetencje; wymienia organy władzy wykonawczej i 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; wyjaśnia, na czym polegają prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; wymienia przykładowe kompetencje organów władzy ustawodawczej; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce z zastosowaniem podziału tych uprawnień; wymienia etapy procesu legislacyjnego; przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wzajemne zależności między organami władzy wykonawczej i ustawodawczej oraz podaje przykłady ich zastosowania; wyjaśnia zasady sądownictwa w Polsce; charakteryzuje pozycję Trybunału 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice w procesie legislacyjnym w zależności od typu ustawy (np. ustawa zwykła i ustawa budżetowa); ocenia skuteczność funkcjonowania Trybunału Stanu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>ich dwie kompetencje;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada suwerenności narodu, zasada trójpodziału władzy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe kompetencje organów władzy wykonawczej; • wymienia przykładowe zasady sadownictwa w Polsce; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada demokratycznego państwa prawa, zasada pluralizmu politycznego, zasada niezawisłości sędziów</i> 	<p>strukturę sądownictwa w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady sadownictwa w Polsce; • wymienia przykładowe uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>preambuła, proces legislacyjny, Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu</i> 	<p>Konstytucyjnego i Trybunału Stanu w polskim systemie ustrojowym;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>konstruktywne votum nieufności</i> 	
25. Rzeczpospolita samorządna	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy samorządu gminnego i sposób ich powoływania; • przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu gminnego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>samorząd terytorialny, domniemanie kompetencji, zadania własne, zadania zlecone, gmina, burmistrz, wójt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy samorządu powiatowego i sposób ich powoływania; • przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu powiatowego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>powiat, starosta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy samorządu wojewódzkiego i sposób ich powoływania; • przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu wojewódzkiego; • wymienia źródła finansowania jednostek samorządu terytorialnego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>subwencja, dotacja, marszałek</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia podstawy prawne i zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego; • wyjaśnia, na jakie zadania jednostki samorządu terytorialnego mogą mieć różne źródła finansowania; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>decentralizacja, zasada pomocniczości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje proces odwoławczy od decyzji jednostek samorządu terytorialnego; • przedstawia działania podejmowane przez samorząd swojej gminy, powiatu i województwa

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			<i>sejmiku wojewódzkiego, sejmik województwa</i>		
26. System prawny współczesnej Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>norma prawna, osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice pomiędzy prawem naturalnym a prawem stanowionym; charakteryzuje podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia najważniejsze zapisy prawa karnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>własność, służebność, hipoteka, wykroczenie, występki, zbrodnia, odpowiedzialność karna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie podstawowe terminy związane z naukami prawnymi; przedstawia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; omawia najważniejsze zapisy prawa karnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>przysposobienie, obowiązek alimentacyjny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między organami władzy albo organami władzy a obywatelami, które reguluje prawo administracyjne; wyjaśnia różnicę między wykroczeniem, występkiem i zbrodnią; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>odwołanie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między prawem materialnym a procesowym; analizuje przykładowe pisma z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego (np. pozew, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, decyzję administracyjną)
27. Prawa człowieka oraz ich ochrona w Polsce i na świecie	<ul style="list-style-type: none"> definiuje prawa człowieka, wymieniając ich cechy; wymienia przykładowe prawa człowieka, przyporządkowując je do odpowiednich generacji; wymienia polskie dokumenty, w których zawarte są prawa człowieka; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia cechy praw człowieka; charakteryzuje trzy generacje praw człowieka; wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka w Europie; wymienia europejskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces kształtowania się praw człowieka po II wojnie światowej; wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka na świecie; wymienia organy ONZ, zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces kształtowania się praw człowieka do II wojny światowej; porównuje zawartość i rolę dokumentów chroniących prawa człowieka; przedstawia proces postępowania obywatela polskiego, który oskarża instytucje państwowe o złamanie praw 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które prawa człowieka są negatywne, a które pozytywne; wyjaśnia, w przypadku których praw człowieka obywatel może dochodzić swych praw; ocenia skuteczność decyzji lub wyroków różnych instytucji chroniących prawa

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> wymienia polskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prawa człowieka, trzy generacje praw człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich</i> 	<p>sposób je chronią;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejski Trybunał Praw Człowieka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Rada Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Karny</i>; wie, kim była Eleanor Roosevelt 	<p>człowieka (rozpatruje wszystkie możliwości odwoławcze);</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które prawa człowieka i w jakich okolicznościach mogą być ograniczone 	<p>człowieka</p>
28. Rozliczenie dziedzictwa PRL po 1989 r.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby upamiętnienia żołnierzy podziemia niepodległościowego i osób represjonowanych w okresie PRL-u; zna i wyjaśnia pojęcie <i>rehabilitacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania podejmowane przez polskie władze w celu rozliczenia postępowania władz PRL-u; wyjaśnia, dlaczego było trudno uzyskać wyroki skazujące w procesach autorów stanu wojennego i w sprawie użycia broni w kopalni „Wujek” 	<ul style="list-style-type: none"> omawia różne formy działalności Instytutu Pamięci Narodowej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Pamięci Narodowej, Rzecznik Interesu Publicznego, status osoby pokrzywdzonej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem procesu lustracji; zna i wyjaśnia pojęcie <i>kłamstwo lustracyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje proces rozliczenia władz komunistycznych w Polsce z podobnymi procesami w innych byłych państwach komunistycznych; ocenia, czy można było proces dekomunizacji przeprowadzić lepiej i uzasadnia swoje stanowisko
29. Polska droga do NATO i Unii Europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; podaje przykładowe przyczyny, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; wyjaśnia, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia współpracę Polski z innymi krajami regionu w celu wstąpienia do NATO i Unii Europejskiej; charakteryzuje relacje polsko-niemieckie w latach 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje stosunki polsko-rosyjskiej w latach 90. XX w.; przedstawia aktywność Polski w rejonie Europy Środkowej w latach 90. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania Polaków w ramach Partnerstwa dla Pokoju; porównuje argumenty euroentuzjastów i eurosceptyków w czasie starania się

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcie <i>traktat akcesyjny</i> 	<p>pojęcie <i>Partnerstwo dla Pokoju</i></p>	<p>90. XX w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Trójkąt Weimarski, Trójkąt Wyszehradzki / Grupa Wyszehradzka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie czynniki wpływały na relacje Polski z innymi państwami 	<p>Polski o członkostwo w Unii Europejskiej</p>
IV. ŚWIAT I POLSKA W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.					
30. Świat na początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki, które wpływają na pozycję Chin na początku XXI w.; wymienia przykładowe skutki globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia pozycję Chin na początku XXI w.; przedstawia skutki globalizacji; wymienia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>COVID-19, SARS-CoV-2, pandemia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację w Korei Północnej na początku XXI w.; przedstawia skutki Arabskiej Wiosny; przedstawia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Arabska Wiosna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia skutki kryzysu finansowego z początku XXI w.; wyjaśnia przyczyny Arabskiej Wiosny 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki pandemii COVID-19 dla życia społecznego; ocenia wpływ Arabskiej Wiosny na stabilizację w rejonie Bliskiego Wschodu
31. Wojna z terroryzmem w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne nurty terroryzmu w XXI w. wymienia przykładowe zamachy terrorystyczne w XXI w. i ich konsekwencje; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>terroryzm, World Trade Center</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje różne nurty terroryzmu w XXI w. omawia interwencję wojsk koalicji w Afganistanie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Al-Kaida, talibowie</i>, wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Osama bin Laden, George W. Bush 	<ul style="list-style-type: none"> omawia interwencję wojsk koalicji w Iraku; charakteryzuje działalność Państwa Islamskiego; przedstawia znaczenie Stanów Zjednoczonych w wojnie z terroryzmem; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, Państwo Islamskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia udział Polaków w walkach w Afganistanie i Iraku; wyjaśnia związek między zamachami terrorystycznymi w Europie a wojną z terroryzmem na Bliskim Wschodzie; wymienia skutki wojny z terroryzmem dla państw muzułmańskich, Stanów Zjednoczonych i 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skuteczność interwencji wojsk koalicji w Afganistanie i Iraku; przedstawia rolę i dążenia Kurdów w trakcie wojny z terroryzmem

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>32. Unia Europejska w XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organy władzy Unii Europejskiej i ich przykładowe uprawnienia; wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; wymienia przykładowe działania Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Przewodniczący Rady Europejskiej, Wysoki Przedstawiciel Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, lockdown</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dokumenty unijne zawarte na początku XXI w. i ich główne założenia; wyjaśnia przyczyny kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; charakteryzuje politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, traktat nicejski, traktat lizboński, tarcza antykryzysowa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia koncepcje integracji Europy; przedstawia postawy państw Unii Europejskiej wobec kryzysu migracyjnego; wymienia przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Stany Zjednoczone Europy, Europa Ojczyzn, Europa wielu prędkości</i> 	<p>Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje koncepcje integracji Europy; charakteryzuje przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; ocenia politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; wyjaśnia wpływ problemów, z którymi mierzy się Unia Europejska, na jej funkcjonowanie i pozycję w niej poszczególnych państw 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia koncepcje integracji europejskiej pod kątem korzyści, które niosą one ze sobą dla poszczególnych grup państw członkowskich; przedstawia możliwości działania obywateli państw członkowskich w ramach Unii Europejskiej
<p>33. Rosja i jej ekspansja w XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny i skutki wojny w Czeczenii; wymienia przyczyny i skutki konfliktu w Gruzji; wymienia przyczyny wojny w Ukrainie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Euromajdan</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sytuację w Gruzji; przedstawia przebieg wojny w Ukrainie; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: <i>Dżochar Dudajew</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia, w jaki sposób przywódca Rosji dąży do wzmocnienia władzy; przedstawia proces aneksji Krymu; przedstawia stosunek państw środkowoeuropejskich do polityki rosyjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia możliwości działania opozycji w Rosji; wyjaśnia wpływ różnych form prowadzenia wojny przez Rosję na sytuację w Europie; wyjaśnia, od czego zależy polityka Rosji 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działalność „Memoriału” jako organizacji opozycyjnej w Rosji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Władimir Putin, Wołodomyr Zełenski 	Achmat Kadyrow, Ramzan Kadyrow	<p>na Kaukazie i Ukrainie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje różne formy prowadzenia wojny przez Rosję; • zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>zielone ludziki</i>”, <i>wojna hybrydowa</i>, <i>szantaż gazowy</i>; • wie, kim był Borys Jelcyn 	<p>wobec Ukrainy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stosunek państw zachodnioeuropejskich i Stanów Zjednoczonych do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>kolonia karna</i>; • wie, kim jest Wiktor Janukowycz 	
34. Polska na początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe sukcesy i porażki poszczególnych rządów na początku XXI w.; • wymienia główne partie polityczne działające w Polsce na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Platforma Obywatelska</i>, <i>Prawo i Sprawiedliwość</i>, <i>Zjednoczona Prawica</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne założenia poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej; • wymienia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>postkomunizm</i>, <i>kohabitacja polityczna</i>, <i>dług publiczny</i>; • wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Kazimierz Marcinkiewicz, Bronisław 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje polską scenę polityczną na początku XXI w.; • wyjaśnia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Liga Polskich Rodzin</i>, <i>Samoobrona</i>, <i>katastrofa smoleńska</i>; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Donald Tusk, Andrzej Lepper 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, jak afery, do których dochodziło za poszczególnych rządów, wpływały na ich ocenę przez społeczeństwo; • ocenia realizację założeń poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania wybranego przez siebie rządu z początku XXI w. w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz ocenia je pod kątem rozwoju wewnętrznego Polski i jej racji stanu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		Komorowski, Andrzej Duda			
35. Polonia i Polacy na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • pokazuje na mapie skupiska Polaków i Polonii po II wojnie światowej; • wymienia przyczyny emigracji z Polski po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe instytucje polskie działające na emigracji; • przedstawia znaczenie organizacji tworzonych przez Polaków na emigracji dla podtrzymywania polskości i rozwoju kultury polskiej; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Institut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Instytut Józefa Piłsudskiego, Maisons-Laffitte, Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jerzy Giedroyc, Jan Nowak Jeziorański 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę, jaką odgrywały instytucje emigracyjne po II wojnie światowej; • przedstawia podstawy prawne i możliwości działania polskich władz emigracyjnych; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>depozytariusz, miesięcznik „Kultura”</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Edward Raczyński, August Zaleski, Ryszard Kaczorowski, Władysław Anders 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację Polaków w ZSRS i byłych republikach radzieckich; • wyjaśnia, w jaki sposób rząd polski wspiera Polaków na terenie byłego ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Karta Polaka</i>; • wie, jest Andżelika Borys 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania organizacji polonijnych funkcjonujących w różnych państwach (np. Kongres Polonii Amerykańskiej w Stanach Zjednoczonych czy Związek Polaków w Niemczech)
36. Zmiany kulturowe w świecie końca XX w. i początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zalety i wady polityki wielokulturowości; • wymienia główne płaszczyzny współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zalety i wady polityki wielokulturowości; • przedstawia znaczenie dziedzictwa kulturalnego dla 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia założenia polityki wielokulturowości; • wyjaśnia, jakie znaczenie ma obecnie postawa tolerancji i w 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia korzyści i zagrożenia płynące z polityki wielokulturowości; • porównuje główne argumenty 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany kulturowe końca XX i początku XXI w. znajdują odzwierciedlenie w

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>sporów światopoglądowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>polityka wielokulturowości</i> 	<p>współczesnej kultury;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>segregacja rasowa, dziedzictwo kulturowe</i> 	<p>czym się ona przejawia;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>poprawność polityczna, asymilacja, tolerancja, dyskryminacja</i> 	<p>współczesnych sporów światopoglądowych</p>	<p>tekstach kultury z tego okresu</p>
37. Społeczeństwo cyfrowe	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicję społeczeństwa cyfrowego / społeczeństwa informacyjnego; • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo cyfrowe, społeczeństwo informacyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny rozwoju komunikacji cyfrowej; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sieciologizm, fake newsy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na gospodarkę, edukację; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla społeczeństwa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wykluczenie cyfrowe, dezinformacja, bańka filtrująca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na kulturę; • wyjaśnia, w jaki sposób można nadużywać wolności słowa w Internecie, i przedstawia działania zapobiegające temu zjawisku; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>netykieta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy we współczesnym świecie można funkcjonować bez korzystania z mediów społecznościowych
38. Media jako czwarta władza	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy komunikacji społecznej; • wymienia środki masowego przekazu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>komunikacja społeczna, mass media</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; • wymienia funkcje środków masowego przekazu; • wymienia prawa mediów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; • charakteryzuje funkcje środków masowego przekazu; • wymienia obowiązki mediów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego środki masowego przekazu określa się jako czwartą władzę; • wymienia prawa i obowiązki pracowników mediów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pełnienia przez media funkcji czwartej władzy na podstawie publicystyki, literatury czy filmu
39. Nasza przyszłość	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe działania 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania Polski w 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dorobek Polski w końcu XX i na 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia dorobek Polski w końcu XX i na 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania zmierzające

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>Polski w polityce zagranicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe działania wojsk polskich w ramach NATO; • wymienia przyczyny kryzysu demograficznego; • wymienia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryzys demograficzny, ocieplenie klimatu</i> 	<p>polityce zagranicznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania wojsk polskich w ramach NATO; • przedstawia sposoby przezwyciężenia kryzysu demograficznego; • przedstawia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie 	<p>początku XXI w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny kryzysu demograficznego; • przedstawia podejmowane przez państwa próby zahamowania zachodzących zmian klimatycznych; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>geopolityka, protokół z Kioto</i> 	<p>początku XXI w.;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje działania podjęte przez Polskę w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego; • ocenia skuteczność podejmowanych przez państwa prób zahamowania zachodzących zmian klimatycznych 	<p>do rozwiązania problemów przedstawionych w rozdziale (demografia, zmiany klimatyczne) w swoim regionie</p>
--	---	---	--	---	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP